College van Gedeputeerde Staten
Statenvoorstel

DATUM	13-7-2021	NUMMER PS	PS2021BEM19
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Michiel Linskens	TELEFOONNUMMER	06-21124704
DOCUMENTUMNUMMER	82237140	PORTEFEUILLEHOUDER	Strijk

Onderwerp **:** beleid opvolging MKB-(familie)bedrijven

Bijlage(n): 1. Statenbrief 02-02-2021 (821F2A15)

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

Provinciale Staten besluiten:

1. Het statenvoorstel 'beleid opvolging MKB-(familie)bedrijven' met daarin de volgende deelopdrachten vast te stellen:
   a. Investeer in bewustwording en (h)erkenning onder Utrechtse ondernemers om zich vroegtijdig te oriënteren op (familie)opvolging/overdracht samen met partijen die dicht bij de ondernemers staan, (lokale) media en marktpartijen;
   b. Creëer organiserend vermogen door een onafhankelijke uitvoeringsorganisatie in te richten met als taken het informeren, selecteren en verbinden van ondernemers met ervaren coaches en adviseurs met de benodigde expertise en ervaring;
   c. Zorg dat de uitvoeringsorganisatie de kwaliteit, procesvoortgang en progressie borgt en ervaringen onderling uitgewisseld worden;
   d. Selecteer ondernemingen via een intakeproces op basis van urgentie en noodzaak voor verdere begeleiding;
   e. Begeleidt ondernemers bij de (eerste) stappen in (familie)opvolging/overdracht door middel van een coachingstraject;
   f. Biedt vouchers aan voor de inzet van adviseurs bij verdiepende vraagstukken op basis van de behoefte die ontstaat;
   g. Deel best practices en ervaringen via (lokale) media, events en verwijzers om de resultaten tastbaar te maken en de werving verder te stimuleren.
2. € 500.000 te onttrekken uit de reserve Covid Flankerend beleid en hiermee het beleid rondom opvolging te ontwikkelen.

Inleiding
Wij hebben u op 2 februari 2021 een statenbrief gestuurd over ons voornemen om beleid voor opvolging MKB-familiebedrijven en andere MKB-bedrijven vorm te geven. Met dit Statenvoorstel vragen we u die ambitie vorm te geven. Wij zien namelijk dat MKB-familiebedrijven en andere MKB-bedrijven regionaal de motor voor welvaart, werkgelegenheid en innovatie zijn. Velen van hen ondervinden echter aanzienlijk last van de coronacrisis, door fors tegenvallende omzet en onzekere markten. Niet alleen de lopende business is in gevaar, maar ook nieuwe investeringen staan onder druk[1]. Juist door corona en door een mogelijk toegenomen schuldenlast en de ervaren stress in deze tijden van onzekerheid voor ondernemers, kan het voor de volgende generatie in een (familie)bedrijf een nog lastiger afweging zijn het bedrijf over te nemen. In de statenbrief van 2 februari 2021 hebben we dit verband met de effecten van de coronacrisis al geschetst: “Wij verwachten dat de komende jaren (coronacrisis en post-corona) de context voor ondernemers nog “uitdagender” zal zijn op meerdere fronten. Uit ondernemerspeilingen en uit signalen van brancheorganisaties en banken komt naar voren dat alle kredietlijnen en reserves opgebruikt worden. Het ligt in de verwachting dat o.a. door schuldenopbouw de bedrijfsoverdracht complexer zal zijn. Kwaliteit van ondernemerschap en toekomstbestendigheid van het businessmodel zullen des te zwaarder gaan wegen. Dit wordt benadrukt door het Covid-19 actieplan voor het MKB in Nederland (2020).”

Het belang van het voorgenomen beleid voor de regionale economie is groot. Zonder beleid dreigt een groot aantal mislukte bedrijfsovernames, waardoor in 10 jaar 6700 bedrijven in de provincie dreigen te verdwijnen. Dit

[1] White paper publiek regiokrediet, Een nieuwe stimulans en financiële hulpmotor voor succesvolle familiebedrijven, Lysias advies, Melvin Könings en Roelof Balk, 6 juli 2020

leidt tot onnodig banenverlies (40.000 in 10 jaar), een omzetderving van zo'n € 500 miljoen/jaar en een kapitaalvernietiging van € 138 miljoen/jaar.[2]

Het aanbod aan ondernemers
Vanuit het project worden de volgende onderdelen aangeboden aan geïnteresseerde ondernemers:
- een intakegesprek met uitvoeringsorganisatie;
- gemiddeld 3 coach-gesprekken om het vraagstuk van de ondernemer scherp in beeld te krijgen;
- drie sessies 'leren-van-elkaar-kringen' (maximaal 10 ondernemers), verplichte deelname;
- begeleiding bij het opstellen van een plan (coach samen met ondernemer);
- een voucher (max. € 2000,- euro) voor verdieping van het opvolgingsplan of/en innovatieve transitie in de vorm van een subsidieregeling.

Het aanbod is gratis voor de ondernemer, waarbij wel de verplichting geldt om deel te nemen aan de gezamenlijke sessies.

Uitvoeringsorganisatie
Om bovenstaand aanbod te kunnen realiseren is een onafhankelijke uitvoeringsorganisatie nodig voor een periode van 2 jaar. Deze uitvoeringsorganisatie heeft de volgende taken:
- het stimuleren van de bewustwording onder ondernemers;
- het verzorgen van de intakegesprekken met de ondernemers;
- het ontwikkelen van een concreet programma met leren-van-elkaar-kringen en vouchers;
- het zorg dragen voor kwaliteitsborging, monitoring van en rapportage over de resultaten.

De uitvoeringsorganisatie werkt samen met coaches en eventueel adviseurs conform een model dat reeds is ontwikkeld voor plattelandscoaches. De coaches worden aangesteld door de provincie, de uitvoeringsorganisatie zoekt de passende coach bij elk bedrijf. De ondernemer volgt de coaching sessies en neemt deel aan de 'leren-van-elkaar-kringen''. Na het doorlopen van dit traject kunnen ondernemers gebruik maken van een voucherregeling. De vouchers worden beheerd door de provincie en uitgegeven op grond van een subsidieverordening. Binnen de provincie wordt een coördinator aangesteld die optreedt als (ambtelijk) opdrachtgever van de uitvoeringsorganisatie. De uitvoeringsorganisatie wordt geselecteerd via een aanbestedingsprocedure.

De start van het project is 1 november 2021. Voor die tijd zal de uitvoeringsorganisatie worden geworven via een aanbestedingsprocedure. De duur van het project is twee jaar. Na een evaluatie (na anderhalf jaar) wordt besloten of en hoe we de ingezette koers voortzetten.

In een later stadium wordt deze uitvoeringsorganisatie gekoppeld aan het in ontwikkeling zijnde steunpunt voor ondernemers. Doel van dit steunpunt is om de regionale dienstverlening aan ondernemers te ontsnipperen en te versterken. Momenteel vinden gesprekken plaats met KvK, ROM en gemeenten om een regionaal steunpunt op te zetten, waar ondernemers snel en doeltreffend geholpen kunnen worden. Als het steunpunt operationeel is kan een aantal taken van de uitvoeringsorganisatie worden overgedragen aan het steunpunt.

Juridische en andere relevante kaders
- De wettelijke grondslag van dit besluit is artikel 158 van de Provinciewet;
- Er is geen sprake van staatsteun omdat de maximale steun per ondernemer niet hoger is van € 3000,-, een bedrag dat ruim valt binnen de de-minimisregel (€ 200.000,- in drie jaar). Bij de aanvraag moet elke ondernemer een de-minimis verklaring inleveren.

Argumentatie
In de statenbrief van 2 februari 2021 wordt een aantal argumenten genoemd die dit besluit rechtvaardigen. Deze argumenten zijn mede gebaseerd op basis van de ervaringen van de twee uitgevoerde pilots in 2019 en 2020. Wij geven hieronder een beknopte opsomming:
- Investeren in bewustwording bij ondernemers door provincie loont;
- Beschikbaar stellen van een voucher voor een adviseur verlaagt de drempel bij niet vermogende ondernemers om tot de bedrijfsopvolging over te gaan. Een adviseur kan ook helpen om gevoelige privékwesties aan de orde te stellen, zoals wie van de kinderen het meest geschikt voor opvolging is, de druk op kinderen om hun ouders op te volgen en verwatering van het kapitaal bij meerdere opvolgers;
- Bij een vervolg op pilot: selecteer ondernemingen bij de intake op basis van urgentie en noodzaak voor financiële hulp in de vorm van een voucher;
- Zorg voor een platform of portaal voor ondernemers waardoor zij vertrouwelijk met elkaar in gesprek kunnen komen, ervaringen kunnen uitwisselen en hulp krijgen bij bedrijfsopvolging. Dit draagt bij aan de positieve beleving van bedrijfsopvolging. En dat is nodig om in actie te komen;

---

[2] [2] Van Teeffelen, L. (2015), Groeiende impact van bedrijfsopvolging op de Nederlandse economie, Schattingen voor 2014/2015, Hogeschool Utrecht.

- Het feit dat de provincie interesse toont in het welzijn van ondernemers en hun bedrijven werkt is positief, zo wordt in de pilotstudie geconstateerd;
- Opschalen betekent investeren in bewustwording en kan alleen in samenwerking met andere partijen zoals brancheorganisaties, KvK e.d.;
- De gevolgen van 'niets doen' zijn groot. Het kan leiden tot 30-40% mislukte bedrijfsoverdrachten met de volgende gevolgen:
  - Er verdwijnen onnodig ongeveer 6700 bedrijven, waarvan zo'n 4700 familiebedrijven in 10 jaar;
  - Er is een onnodig banenverlies van ongeveer 40.000 fte over 10 jaar. Dat is -7,2% in arbeidsvolume in het bedrijfsleven;
  - Daarnaast treedt er een regionale omzetderving op van zo'n € 500 miljoen/jaar;
  - En een kapitaalvernietiging van € 138 miljoen/jaar.

Doelen en indicatoren
Het besluit geeft uitvoering aan het volgende beleidsdoel en het meerjarendoel, onderdeel van de P&C-cyclus en uitgewerkt in de Economische Visie 2020 – 2027: beleidsdoel 8.1 (Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst) en specifiek meerjarendoel 8.1.3 (Algemene ondersteuning van het MKB is beter, o.a. bij opvolging eigenaren). Op pagina 41 van de Economische Visie wordt aangegeven dat wij op basis van een definitieve evaluatie het toekomstig beleid over opvolging zullen vaststellen. Uit de evaluatie (voorwoord in de statenbrief van 2 februari 2021) wordt geconcludeerd dat een meer structurele invulling van ondersteuning bij opvolgingsvraagstukken wenselijk is. Het belang van deze doelen wordt benadrukt door onze verwachting dat de komende jaren (coronacrisis en post-corona) de context voor ondernemers nog "uitdagender" zal zijn op meerdere fronten. Uit ondernemerspeilingen en uit signalen van brancheorganisaties en banken komt naar voren dat alle kredietlijnen en reserves opgebruikt worden. Het ligt in de verwachting dat o.a. door schuldenopbouw de bedrijfsoverdracht complexer zal zijn. Kwaliteit van ondernemerschap en toekomstbestendigheid van het businessmodel zullen des te zwaarder gaan wegen.

Naar schatting zullen zo'n 2000 MKB-(familie)bedrijven/jaar met overdracht te maken krijgen. Daarvan zal zo'n 70% zonder problemen plaatsvinden. Dat betekent dat ongeveer 600 bedrijven/jaar een ondersteuningsvraag hebben. Ervaring leert dat ongeveer 1/3 hier proactief mee omgaat en daadwerkelijk ondersteuning zal zoeken. Wij schatten in dat met het huidige budget ongeveer 100-200 bedrijven geholpen kunnen worden. Dit betekent dat het budget anderhalf tot twee jaar toereikend zal zijn. Zes maanden voor afloop zal het beleid geëvalueerd worden. Op grond van deze evaluatie en een analyse van de dan ontstane situatie kan worden bekeken of het beleid voor bedrijfsopvolging een vervolg behoeft.

Gestreefd wordt naar de realisatie van de volgende resultaten in 2 jaar tijd (indicatoren):
- Bereiken van tenminste 1.000 MKB-ondernemingen in de provincie Utrecht over dit project via verwijzers, lokale media en marktpartijen;
- Tenminste 100 tot 150 ondernemers die deelnemen en persoonlijk begeleid worden met een coachingstraject en plenaire bijeenkomsten met gelijkgestemden;
- Meer dan 25% van de ondernemers maakt met een voucher gebruik van adviseurs voor verdiepende vraagstukken;
- Meer dan 70% is tevreden met het aangeboden ondersteuningstraject.

Participatie
Er zijn gesprekken geweest met meerdere (markt)partijen, waaronder de provincie Overijssel (programma Family Next), de Nieuwe Traditie, de Hogeschool Utrecht, KvK, MKB Midden Nederland (afdeling Utrecht) en meerdere marktpartijen die zich hebben gespecialiseerd in opvolging en bedrijfsoverdracht. Inzichten opgedaan in deze gesprekken zijn verwerkt in de opzet van het opvolgingsbeleid. Intern is gesproken met het project Plattelandscoaches om de dienstverlening zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

Financiële consequenties
Mede op basis van de consequenties van mislukte bedrijfsopvolging willen wij voor het opvolgingsfonds dit jaar € 500.000,- onttrekken uit de reserve COVID flankerend beleid, die bij de Begroting 2021 is ingesteld. Het budget wordt op de volgende manieren besteed (bedragen op hoofdlijnen):

Wat	**Richtinggevend bedrag**	**Toelichting**
Uitvoeringsorganisatie (o.a. intake, koppelen coaches, communicatie, bewustwording, kwaliteitsborging, locatie- en arrangementkosten)	€ 150.000,-	Op grond van meervoudig onderhandse aanbesteding (met een maximum van € 214.000,-)
Coaching sessies (150 bedrijven, ongeveer € 750,-/sessie)	€ 125.000,-	Coaches worden geselecteerd via de provincie Utrecht (enkelvoudige aanbesteding). Voor elke coaching sessie (3 bijeenkomsten) wordt een vast bedrag uitgekeerd.

Vouchers (100-150, max. € 2000,- /voucher)	€ 200.000,-	Voor de vouchers wordt een aparte subsidieregeling opgesteld (mede gebaseerd op regeling die de provincie Overijssel heeft getroffen).
Onderzoek, onvoorzien	€ 25.000,-	
TOTAAL	**€ 500.000,-**	

Stand van zaken reserve Covid-flankerend beleid
Op 17 maart is met uw staten tijdens een werksessie gesproken over de besteding van de reserve COVID flankerend beleid. In dit voorstel leggen we een relatie met Covid-19, tonen we aan dat het voorgenomen opvolgingsfonds past in ons regionaal beleid (Economische Visie) en worden de middelen dit jaar besteed. Wij zijn derhalve van mening dat dit voorstel aansluit bij uw wensen ten aanzien van de besteding van de reserve COVID flankerend beleid.

Onderstaand een overzicht van de voorstellen in het kader van de reserve Covid-flankerend beleid waarmee reeds is ingestemd en het resterend budget in deze reserve.

Titel	**Behandeling**	**Omvang (+/-)**	**Portefeuillehouder**
Vuelta 2022	27 januari	€ 250.000,-	Bruins Slot
Versterking vitaliteit binnensteden, dorpskernen en winkelcentra	3 maart	€1,84 miljoen	Strijk
REACT-EU	2 juni	€ 198.000,-	Strijk
Herstel en versterking zakelijk toerisme	2 juni	€ 575,000,-	Schaddelee
Uitvoering Human Capital Agenda	2 juni	€ 500,000,-	Strijk
Cofinanciering storting participatiefonds ROM regio Utrecht	2 juni	€ 2 miljoen	Strijk
Totaal		€ 5,363 miljoen	
Resterend budget Reserve Covid		***€ 9,637 miljoen***	

De voorgestelde onttrekking aan de Covid-reserve kan alleen plaatsvinden als de daarbij behorende lasten worden verantwoord in het boekjaar 2021. Indien blijkt dat dit (deels) niet haalbaar is, dan heeft dat tot gevolg dat de beoogde onttrekking lager zal uitvallen dan nu wordt aangevraagd. Wij zullen u dan voorstellen bij de vaststelling van de jaarstukken 2021 om het niet-bestede deel via een bestemmingsvoorstel beschikbaar te houden voor besteding in het jaar 2022.

Vervolg
Wij zijn momenteel in gesprek met diverse (markt)partijen om het opvolgingsbeleid verder concreet invulling en uitvoering te geven. Daarnaast zijn wij in gesprek met de KvK om te onderzoeken in hoeverre wij gezamenlijk kunnen werken aan het verbeteren van de regionale dienstverlening via een steunpunt voor ondernemers in de provincie Utrecht. Naar verwachting zal dit steunpunt het eerste kwartaal van 2022 operationeel zijn. Daar waar het past en mogelijk is, zullen we het opvolgingsbeleid en de -aanpak zoveel mogelijk integreren in dit steunpunt.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Besluit

Besluit op 22 september 2021 tot vaststelling van beleid opvolging MKB-(familie)bedrijven,

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 22 september 2021;

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 13 juli 2021,
met nummer 82237140
van afdeling SLO, team economie

Overwegende dat:
- MKB-(familie)bedrijven een belangrijke regionale motor zijn voor welvaart, werkgelegenheid en innovatie;
- Jaarlijks 2000 ondernemers te maken zullen krijgen met opvolging/bedrijfsoverdracht;
- 30-40% van het aantal bedrijfsoverdrachten mislukt en leidt tot onnodige liquidaties;
- Mislukte bedrijfsovernames leidt tot belangrijke negatieve economische effecten, zoals verlies aan werkgelegenheid, omzetderving en kalitaalvernietiging;
- Covid-19 ertoe zal leiden dat een bedrijfsoverdracht complexer zal worden door 'gestapelde' schuldenopbouw;

Besluiten:

1. GS opdracht te geven beleid vorm te geven voor de opvolging MKB-familiebedrijven en andere MKB-bedrijven[3] met de volgende uitgangspunten/deelopdrachten:
   a. Investeer in bewustwording en (h)erkenning onder Utrechtse ondernemers om zich vroegtijdig te oriënteren op (familie)opvolging/overdracht samen met partijen die dicht bij de ondernemers staan, (lokale) media en marktpartijen;
   b. Creëer organiserend vermogen door een onafhankelijke uitvoeringsorganisatie in te richten met als taken het informeren, selecteren en verbinden van ondernemers met ervaren coaches en adviseurs met de benodigde expertise en ervaring;
   c. Zorg dat de uitvoeringsorganisatie de kwaliteit, procesvoortgang en progressie borgt en ervaringen onderling uitgewisseld worden;
   d. Selecteer ondernemingen via een intakeproces op basis van urgentie en noodzaak voor verdere begeleiding;
   e. Begeleidt ondernemers bij de (eerste) stappen in (familie)opvolging/overdracht door middel van een coachingstraject;
   f. Biedt vouchers aan voor de inzet van adviseurs bij verdiepende vraagstukken op basis van de behoefte die ontstaat;
   g. Deel best practices en ervaringen via (lokale) media, events en verwijzers om de resultaten tastbaar te maken en de werving verder te stimuleren.
2. € 500.000 te onttrekken uit de Saldi Reserve en hiermee het beleid rondom opvolging te ontwikkelen

w.g.

Voorzitter,	Griffier,
mr. J.H. Oosters	mr. C.A. Peters

[3] gebaseerd op de adviezen van de pilotstudies en het project plattelandscoaches die door de provincie Utrecht zijn geïnitieerd.